

Beleids- begroting

2024 - 2027

Gemeente
Hengelo

www.hengelo.nl

5.2.6 Sociaal domein

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouders Luttkholt, Bruggink en Freriksen

Aanspreekpunt ambtelijk

T. Lantink, I. Baard en K. Webbink

Welke belangrijke ontwikkelingen zien we voor 2024?

Als een inwoner om welke reden dan ook moeite heeft om zelfstandig mee te doen in de maatschappij, dan mag het op de overheid rekenen. Of dat nou tijdelijk is, voor altijd, of omdat iemand ouder wordt. De gemeente Hengelo ziet het als een belangrijke taak om Hengeloërs bij te staan als dat nodig is. Van huishoudelijke ondersteuning tot hulp bij schulden, van Regiotaxi tot zinvolle daginvulling.

De komende jaren gaat er wel het een en ander veranderen. Zoals aangegeven in de Strategische agenda gaan wij het sociaal domein anders organiseren. De veranderende behoeften van inwoners, de nieuwe doelgroepen (jong talent, jonge gezinnen) en de vergrijzing van onze samenleving vraagt hierom. Ook moet dit ervoor zorgen dat wij de komende jaren uitkomen met het budget dat wij hiervoor van het Rijk krijgen, zodat onze inwoners ook in de toekomst de ondersteuning kunnen krijgen die ze nodig hebben.

Centraal in de veranderingen staat het Nieuw Hengelo's Model, zoals verwoord in het 'Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo'. 2024 zal in het teken staan van verdere uitvoering van dit model, waaraan de volgende uitgangspunten ten grondslag liggen: normaliseren, preventie, wijkgerichte aanpak en nieuw zakelijk partnerschap. Een preventieve, integrale aanpak, dicht bij de inwoners. Met een sterke sociale basis en basisondersteuning waardoor de inzet vanuit de maatwerkvoorziening vermindert.

Schematisch ziet het Nieuw Hengelo's Model er zo uit:

Ook voor 2024 maken wij een uitvoeringsagenda transformatie sociaal domein. Zie bijlage 8.4 voor verdere informatie.

Regionale en landelijke context

De inrichting van het Hengelo's model sluit aan bij regionale en landelijke ontwikkelingen.

Hervormingsagenda jeugd

Het Rijk, zorgaanbieders, cliënten(vertegenwoordigers), professionals en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) stellen samen de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 op. Dit moet leiden tot verbetering van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. De VNG en het Rijk hebben na 1,5 jaar onderhandelen in april 2023 een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda. Onderdeel van deze hervormingsagenda is de beoogde aanpassingen van de Jeugdwet en de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO). Met de NvO maken gemeenten regionaal afspraken met partners over kwalitatief goede zorg, die aansluit bij behoeften

van jeugdigen, ouders en gezinnen.

Naast de hervormingsagenda loopt het landelijke programma 'Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming' om de jeugdbeschermingsketen te vereenvoudigen. En zijn wij (boven) regionaal bezig met de om- en afbouw van de JeugdzorgPlus en de drie-milieus voorzieningen (voorzieningen waar jeugdigen verblijven, behandeling krijgen en scholing/ werk en vrijetijdsbesteding) naar kleinere groepen.

Wij zullen deze ontwikkelingen betrekken bij beleidsontwikkeling binnen en buiten het sociaal domein. Denk daarbij aan de uitwerking van het transformatieplan, waarin al een aantal onderdelen van de hervormingsagenda worden opgepakt. Maar ook het onderwijsbeleid, de GALA-SPUK en zelfs de omgevingsvisie zullen wij langs de lat van de hervormingsagenda leggen om het op elkaar te laten aansluiten.

Houdbaarheid Wet maatschappelijke ondersteuning

De gemeente Hengelo is in afwachting van de uitkomsten van het onderzoek naar de houdbaarheid van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit is een gezamenlijk onderzoek van Rijk en VNG. Dit onderzoek is van belang omdat er steeds meer complexere en domein overstijgende zorgvragen zijn. Er zijn zorgen over de functionele en financiële houdbaarheid van de Wmo 2015.

De Wmo is preventief op bestaande (Wet langdurige zorg en Zorgverzekeringswet) en nieuwe wetgeving (Wet versterking regie volkshuisvesting) en afspraken (Integraal zorgakkoord en het Programma Wonen, ondersteuning en zorg voor ouderen). Vanuit ons transformatieplan proberen wij hierop met een preventieve, integrale wijkgerichte aanpak alvast in te spelen.

Breed offensief Participatiewet en Participatiewet in balans

Van het wetsvoorstel 'Breed Offensief Participatiewet' zijn een aantal maatregelen al ingevoerd. De overige maatregelen zullen naar alle waarschijnlijkheid in 2024 ingevoerd worden. Met dit offensief stelt het kabinet maatregelen voor om meer mensen met een beperking aan een baan te helpen en aan het werk te houden.

Ook zal het programma 'Participatiewet in balans' naar verwachting in 2024 ingaan. Met dit programma wil de overheid de ervaren hardheid wegnemen door vertrouwen en menselijke maat als centrale begrippen te verankeren in (de uitvoering van) de wet. Hierdoor krijgen onze professionals meer handelingsvrijheid.

Waar nodig passen wij onze werkzaamheden in 2024 aan in lijn met bovenstaande ontwikkelingen.

Aanpak geldzorgen, armoede en schulden

Het Rijk streeft naar bestaanszekerheid. Daarom heeft de minister een plan van aanpak vastgesteld, dat landelijk wordt uitgerold. Concreet bevat de aanpak 44 acties, waar de gemeenten bij 19 acties de komende jaren nadrukkelijk een taak krijgen. Te denken valt aan: financiële educatie voor kinderen en jongeren; het versterken van vrijwilligers doordat vrijwilligers aangesloten zijn op de Nederlandse Schuldhulp Route. Hoewel niet alle acties nieuw zijn (een aantal acties wordt door de gemeente Hengelo al gedaan), moeten wij als gemeente nagaan of het lokale beleid nog steeds aansluit bij dit Rijksbeleid.

In relatie daarmee, blijven wij ook in 2024 inzetten op het voorkomen van energiearmoede (door informatie, advies en financiële ondersteuning). Dit laatste met middelen die wij hiervoor van het Rijk ontvangen. Daarvoor is de Wet energiearmoede 2023 opgesteld. Het is voornamelijk nog onduidelijk of deze wet ook in 2024 zal doorlopen.

Relevante beleidsnota's

- [Nota Handhaving Sociaal Domein](#) (2017)
- [Twents model inkoop maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp](#) (2017)
- Meerjarenplan gezondheid 'Gezond op de agenda' (2019)
- Lokale visie Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen na 2021 (2019)
- Notitie 'Een nieuwe focus op preventie in het sociaal domein Hengelo' (2019)
- 'Wonen en zorg in Hengelo', Opgaven voor 2019 -2025
- Uitvoeringsplan 'Eenzaamheid is iets om te delen' (2020)
- Regionaal plan van aanpak tegengaan dak- en thuisloosheid centrumgemeente Enschede
- Actieplan toegankelijkheid Hengelo (2020)
- Actieplan preventie jeugd (2020)
- [Beleidskader Armoede en Schulden 2021-2024 'Het taboe doorbreken'](#)
- [Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025](#)
- [Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo \(2022\)](#)
- Regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023-2026
- Voorbij de Regenboog, lhbt+-beleidsnotitie 2023-2026

Verbonden partijen

SamenTwente

SamenTwente is een GR voor de organisaties GGD (Gemeenschappelijke gezondheidsdienst), OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente) en VTT (Veilig Thuis Twente). Ook wordt gastheerschap geboden aan Kennispunt Twente, Samen14 en Twentse Koers.

SamenTwente is een organisatie voor en door de 14 Twentse gemeenten. Samen met de 14 Twentse gemeenten en de ketenpartners zet SamenTwente zich in voor gezonde, veilige en vitale inwoners van Twente.

Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt (samenwerking Wet SUWI)

De Twentse arbeidsmarkt is volop in beweging en vraagt om gezamenlijke investeringen zodat werkenden, werkzoekenden en werkgevers zich blijvend kunnen ontwikkelen en zo laten bijdragen aan de brede welvaart in Twente uitgedrukt in ons Bruto Twents Geluk. Vooruitlopend op de ingezette landelijke ontwikkelingen voor de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur, werken wij regionaal samen aan een perspectief voor de strategische agenda voor de komende jaren en een arbeidsmarktinfrastructuur die ons in staat stelt onze ambities goed uit te kunnen voeren.

SWB Midden Twente

De GR SWB Midden Twente is vanuit verlengd lokaal bestuur een publieke uitvoeringsorganisatie voor beschut werk, arbeidsontwikkeling en beheer van de openbare ruimte voor de gemeenten Borne, Hengelo en Hof van Twente. Met het Strategisch plan 2023–2027 heeft SWB in afstemming met de verbonden gemeenten een toekomstbestendige koers met bijpassende ambities bepaald.

Werkplein Twente

Werkplein Midden Twente is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Borne, Haakbergen, Hengelo, Hof van Twente, UWV en SWB op zowel het gebied van werkzoekendendienstverlening als op het gebied van werkgeversdienstverlening. Door middel van een gezamenlijke aanpak proberen we mensen met een WW-uitkering, bijstandsuitkering of arbeidshandicap aan een passende baan te helpen. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt sluit het aanbod vanuit de bestanden steeds vaker niet (helemaal) aan bij de vraag van werkgevers. De werkzaamheden verschuiven om die reden meer van acquisitie naar het matchen van vraag en aanbod. En naar het ondersteunen van werkgevers op het terrein van een Leven Lang Ontwikkelen en inclusief personeelsbeleid en het aanboren van onbekend talent.

Stadsbank Oost Nederland

Samenwerkingsverband met 21 gemeenten voor de uitvoering van schuldhulpverlening. Vanuit de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wsg) zijn wij als gemeente verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening aan onze inwoners, inclusief preventie en nazorg. Ons doel is mensen schuldenvrij te krijgen of hun schuldenlast beheersbaar te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuldregelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank.

Uitvoeringsorganisatie Sociale zaken Borne, Hengelo, Haaksbergen

Voor de uitvoering van de Participatiewet werken wij samen met Borne en Haaksbergen. Naast de verstrekking van bijstand wordt ook uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid en armoedebeleid.

Centrumregeling Beschermd Wonen

Per 2025 worden gemeenten lokaal verantwoordelijk voor nieuwe cliënten uit hun eigen gemeente die zijn aangewezen op beschermd wonen. Wij hebben (tesamen met de andere regiogemeenten die nu nog onder de centrumgemeente Enschede vallen) besloten om de voorzieningen voor beschermd wonen bovenlokaal te blijven organiseren.

Wat willen we bereiken?

6.1 Meer inwoners doen mee in de Hengelose samenleving en voelen zich verbonden met (mensen in) hun omgeving

6.1.1 Meer inwoners zetten zich in voor de (lokale) samenleving

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage Hengelose volwassenen (18+) dat aangeeft mantelzorg te verlenen (%)	43,2%(2019) 45,5%(2021) 47,3%(2022) 60,7%(2023)	47,3%	47,3%	47,3%	47,3%	47,3%	47,3%
Percentage Hengelose volwassenen (18+) dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen (%)	53,7%(2019) 46,6%(2021) 50,3%(2022) 48%(2023)	50,3%	50,3%	53,7%	54,0%	54,0%	54,0%

6.1.2 Minder inwoners zijn eenzaam

Beleidsindicatoren ¹	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage van de Hengelose volwassenen (18-65 jaar) dat aangeeft vaak eenzaam te zijn (%)	2,8%(2021) 5,0%(2022) 3,9%(2023)	5,0%	3,5%	3,5%	3,3%	3,0%	2,8%
Percentage van de Hengelose ouderen (65+) dat aangeeft vaak eenzaam te zijn (%)	1,7%(2021) 1,9%(2022) 2,0%(2023)	1,9%	1,7%	1,9%	1,8%	1,7%	1,7%

¹ Voor de meting van eenzaamheid wordt doorgaans de tweejaarlijkse gezondheidsverkenning van de GGD gebruikt. Dit geeft hogere percentages aan. De gegevensbron van deze indicator is het Hengelo Panel/ WSJG, dat wij jaarlijks uitvragen. De wijze van uitvragen maakt dat er andere percentages uitkomen.

6.2 Meer inwoners in Hengelo redden zichzelf, waar nodig met ondersteuning van de gemeente

6.2.1 Minder inwoners hebben problematische schulden

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting: ¹			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Aantal verwijzingen van Budget Alert naar de Stadsbank in een jaar (aantal)	143(2019)	60	130	130	130	130	130
Percentage verwijzingen voor schuldhulp naar Stadsbank als deel van de totale aanmeldingen voor schuldhulp per jaar in Hengelo (%)	24,0%(2019)	12,0%	21,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%

¹ Deze aantallen en percentage kunnen hoger uitvallen als gevolg van de energiecrisis/ inflatie (koopkrachtdaling).

6.2.2 Meer inwoners maken optimaal gebruik van ons armoedebeleid

Beleidsindicatoren ¹	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage huishoudens in Hengelo met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum (%)	14,9%(2020)	14,9% (2021)	14,9%	14,9%	14,9%	14,9%	14,9%
Aantal Hengelose kinderen (18-) in een gezin met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum (aantal)	1.605(2020)	1.605 (2021)	1.605	1.605	1.605	1.605	1.605
Percentage huishoudens met een inkomen tot 120% van het minimuminkomen dat gebruik maakt van één of meer minimaregelingen (%)	50,0%(2020)	55,0%	55,0%	60,0%	65,0%	65,0%	65,0%

¹ De leverancier van de benchmark van deze indicatoren is vorig jaar gestopt. Op dit moment maken wij afspraken met een nieuwe leverancier. Beide maken gebruik van CBS cijfers, waarvan 2021 de meest recente zijn.

6.2.3 Meer inwoners met weinig kans op regulier werk hebben een (zo nodig aangepaste) baan

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage bijstandsgerechtigden dat in een jaar is uitgestroomd naar betaald werk als deel van het totale aantal bijstandsgerechtigden aan het eind van dat jaar (%) ¹	11,6%(2019) 11,0%(2020)	8,3%	11,1%	9,3%	9,8%	10,3%	10,8%
Percentage re-integratietrajecten dat tot uitstroom naar betaald werk (deeltijd of voltijd) heeft geleid als deel van het totale aantal re-integratietrajecten (%)	19,9%(2019) 16,2%(2020)	7,0%	16,6%	16,7%	16,8%	16,8%	16,8%
Aantal personen dat betaald werk verricht met een loonkostensubsidie (aantal)	179(2019) 199(2020)	274	245	351	376	389	400

¹ Deze indicator is conjunctuur gevoelig. De percentages bewegen mee met de lange termijn raming (Macro Economische Verkenning CPB).

6.2.4 Meer inwoners weten de algemene voorzieningen te vinden¹

¹ Algemene voorzieningen zijn voorzieningen, die voor onze inwoners vrij toegankelijk zijn. Dat wil zeggen dat ze geen toestemming van ons nodig hebben om er gebruik van te maken. Algemene voorzieningen kunnen collectief (soms doelgroep gericht) en individueel zijn en zijn altijd voorliggend dan wel aanvullend.

Voorbeelden van algemene voorzieningen die door de gemeente worden gefinancierd zijn de jongerensoos, (ouderen)sociëteiten, prenatale voorlichting, taallessen, maatschappelijk werk, ouderenadviseur, jeugdgezondheidszorg en begeleide omgangsregeling (voor ouders in scheiding).

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage inwoners dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden actief deelgenomen te hebben aan georganiseerde activiteiten bij organisaties, zoals Wijkkracht, sportverenigingen, culturele instellingen, jongerencentra, etc. (%)	68,1%(2019) 55,1%(2021) 63,6%(2022) 69,4%(2023)	63,6%	68,1%	70,0%	72,5%	72,5%	72,5%

6.2.5 Minder inwoners zijn aangewezen op maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd bij het oplossen van problemen in hun leefsituatie¹

¹ Maatwerkvoorzieningen zijn voorzieningen die niet vrij toegankelijk zijn. Het gaat dan om collectieve en individuele (maatwerk)voorzieningen waarvan wij als gemeente vinden dat wij er toestemming voor moeten verlenen. Omdat het specialistische zorg is of omdat het een hele dure zorgvorm is. Maatwerkvoorzieningen die wij financieren zijn bijvoorbeeld huishoudelijke hulp, dagbesteding, hulpmiddelen, vervoer, ambulante jeugdhulp, pleegzorg of residentiële hulp.

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage Hengelose jeugdigen tot 18 jaar dat geïndiceerde jeugdhulp krijgt, t.o.v. het totaal aantal jeugdigen tot 18 jaar (%).	12,6%(2019) 11,5%(2020) 11,4%(2021)	14,2%	12,0%	11,9%	11,8%	11,7%	11,6%
Percentage Hengelose inwoners van 18 tot 65 jaar dat een maatwerkvoorziening Wmo krijgt, t.o.v. het totaal aantal inwoners van 18 tot 65 jaar (%).	7,1%(2019)	6,7%	7,0%	6,9%	6,8%	6,8%	6,8%
Percentage Hengelose inwoners van 65 jaar en ouder dat een maatwerkvoorziening Wmo krijgt, t.o.v. het totaal aantal inwoners van 65 jaar of ouder (%).	7,1%(2019)	10,8%	7,0%	6,9%	6,8%	6,8%	6,8%

6.2.6 Inwoners zijn tevreden over de re-integratievoorzieningen en maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd van de gemeente

Beleidsindicatoren	Peilwaarde (jaar):	Jaarstukken		Streefwaarden begroting:			
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Percentage gebruikers van re-integratievoorzieningen dat tevreden is over het uiteindelijk bereikte resultaat van het traject (%) ¹	6,5(2018)	7,3	6,7	7,3	7,3	7,3	7,3
Percentage gebruikers van maatwerkvoorzieningen Wmo dat één of meer positieve effecten van de voorziening ervaart (%) ²	77%(2019)	86,0%	77,0%	77,0%	77,0%	77,0%	77,0%
Percentage gebruikers van geïndiceerde jeugdhulp dat één of meer positieve effecten van de hulp ervaart (%)	97%(2019)	88,0%	97,0%	97,0%	97,0%	97,0%	97,0%

1 Het betreft hier de gemiddelde waardering van het uiteindelijk bereikte resultaat van het traject zoals gemeten in het Klanttevredenheidsonderzoek van 2018.

2 Aan gebruikers van maatwerkvoorzieningen Wmo wordt gevraagd in hoeverre zij door de ondersteuning die zij krijgen (a) beter de dingen doen die zij willen doen, (b) zich beter redden en (c) een betere kwaliteit van leven hebben (maatschappelijke effecten).

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2024?

6.1 Meer inwoners doen mee in de Hengelse samenleving en voelen zich verbonden met (mensen in) hun omgeving

- In 2024 start de derde groep inburgeringsplichtigen die vallen onder de nieuwe wet inburgering 2021 aan hun traject. In 2022 is de eerste groep inburgeringsplichtigen gestart en in 2023 de tweede groep. Bij een gemiddelde trajectduur van drie jaar, is dit de laatste groep die start en blijven wij vanaf 2024 steeds drie groepen inburgeringsplichtigen trajecten aanbieden.
- De gemeente Hengelo gaat met een aantal scholen en sportverenigingen in gesprek over het besteden van aandacht aan Lhbt+ binnen hun organisatie. Lhbt+ staat voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgender- en intersekse personen en de + staat voor overige seksuele en genderidentiteiten.
- Door te investeren in de sociale basis en mogelijkheden voor ontmoeten in de wijken (zie 6.2.4), stimuleren wij de betrokken van inwoners met (mensen in) hun wijk en de bereidheid zich hiervoor in te zetten.
- Wij besteden aandacht aan meer inclusieve communicatie in onze schriftelijke communicatie met inwoners. Bijvoorbeeld in de manier waarop wij inwoners aanschrijven (nu alleen als 'heer' of 'mevrouw').

6.1.1 Meer inwoners zetten zich in voor de (lokale) samenleving

- De gemeente Hengelo zet in op preventie en het stimuleren van een gezonde leefwijze voor mantelzorgers door initiatieven die wij in het kader van de SPUK-GALA ontwikkelen, zoals valpreventie en het terugdringen van eenzaamheid. Zie 23-FP-7.1.
- Wij versterken de aandacht voor mantelzorgers van (beginnend) dementeren met specifiek aanbod, zoals de methode/ het format van een Odensehuis.
- Wij breiden het aanbod voor Jonge Mantelzorgers uit door het werven van gastgezinnen waar JMZ-ers een dagdeel per week opgevangen worden.
- Potentiële vrijwilligers die een bezoek aan Wijkkracht Vrijwilligerswerk Hengelo (WVH) brengen, gaan de deur uit met een concrete afspraak met minimaal 1 vrijwilligersorganisatie. Nadien neemt WVH contact op om te evalueren of de match is gelukt.
- Wij starten vanuit de Wijkhuizen een pilot om vrijwilligerswerk bij bezoekers onder de aandacht te brengen. Met hen wordt passend vrijwilligerswerk besproken. Bij 'koudwatervrees' biedt WVH aan mee te gaan naar een kennismakingsmatch. De pilot wordt eind 2024 geëvalueerd.
- Wij zetten specifiek in op ondersteuning van organisaties door trainingsaanbod en een grote vrijwilligersontmoetingsdag.

Met betrekking tot de indicatoren: Er is een landelijke tendens dat het aantal mantelzorgers dat per zorgvrager beschikbaar is, afneemt. Het percentage stabiel houden is daarom een uitdaging. Het percentage volwassenen dat aangeeft mantelzorg te verlenen is in Hengelo echter met 13,4% toegenomen (peilwaarde 2023 ten opzichte van 2022). De peilwaarde is afkomstig van het Hengelo Panel, dat in 2023 een veel lager aantal respondenten kende. Daarbij ligt de gemiddelde leeftijd van de respondenten hoog en weten wij dat onder ouderen een oververtegenwoordiging zit van mantelzorgers (zij zorgen vaak voor een partner).

Het percentage Hengelse volwassenen dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen fluctueert sinds 2020 (als gevolg van

Corona). Wij streven naar de waarde van vóór Corona. Landelijk is er een appel om meer uren en langer door te werken, wat een negatief effect heeft op het aantal vrijwilligers. Percentage stabiel houden is daarmee wel een uitdaging.

6.1.2 Minder inwoners zijn eenzaam

- Met het versterken van de sociale basis en de benadering vanuit positieve gezondheid (die een betekenisvol leven centraal stelt), investeert de gemeente Hengelo in 2024 in het signaleren, bespreekbaar maken en aanpakken van eenzaamheid. Wij hebben aandacht voor meer bewustwording in en meer maatschappelijke initiatief vanuit de wijken.
- Wij maken een herstart met de geluksroute. Hiermee bereiken wij, aansluitend bij de benadering van positieve gezondheid, een grote groep inwoners van jong tot oud en van psychisch kwetsbaren tot mensen met een migratieachtergrond.
- Wij starten in 2024 met de uitvoering van het actieprogramma eenzaamheid, waarmee wij zullen aansluiten bij de landelijke aanpak "Eén tegen eenzaamheid".

Met betrekking tot de indicatoren: Wij hebben de streefwaarden iets bijgesteld en nemen langer de tijd om terug te komen op de percentages eenzaamheid zoals die waren in 2021.

6.2 Meer inwoners in Hengelo redden zichzelf, waar nodig met ondersteuning van de gemeente

6.2.1 Minder inwoners hebben problematische schulden

- Met inzet van de werkwijze van het Jongerenperspectieffonds biedt de gemeente Hengelo jongeren weer perspectief op een schuldevrije toekomst (24-NB-6.1).
- Wij richten als pilot een geldbalie in, laagdrempelig en in de wijk, om het bereik te vergroten. Deze preventieve interventie voorkomt grotere financiële problematiek en mogelijk verdere escalatie (bijvoorbeeld het inzetten van basis- of maatwerkondersteuning).

Met betrekking tot de indicator: In 2022 zagen wij een verlaging van het aantal verwijzingen van Budget Alert naar de Stadsbank en het percentage verwijzigen schuldhelp naar de Stadsbank als deel van de totale aanmeldingen voor schuldhelp per jaar. Ook voor 2023 verwachten wij een lager aantal en percentage ten opzichte van de streefwaarden. Toch passen wij de streefwaarden niet aan. Wij zien namelijk ontwikkelingen waardoor wij verwachten dat beide vanaf 2024 weer omhoog zullen gaan. Enerzijds door de halvering van de saneringstermijn waarop mensen nu hebben afgewacht om in de schuldsanering te gaan, anderzijds de gevolgen van de energiecrisis en de inflatie.

6.2.2 Meer inwoners maken optimaal gebruik van ons armoedebeleid

- De gemeente Hengelo wil het gebruik van de minimaregelingen vergroten. Dit doen wij door de nieuwe doelgroep, die in beeld is gekomen door het verstrekken van de energietoeslag, te wijzen op de regelingen.
- Naar aanleiding van de evaluatie van het beleidskader 'Armoede en schulden 2021-2024' en het transformatieplan gaan wij de minima middelen vanaf 2024 mogelijk op een andere wijze inzetten. Daarbij betrekken wij de middelen die het Rijk naar alle waarschijnlijkheid beschikbaar stelt. Daarover komen wij nog bij de gemeenteraad terug.

Met betrekking tot de indicatoren: Wij maken hierbij gebruik van cijfers van het CBS en die lopen altijd achter. De meest recentere cijfers dateren uit 2021. Daarom handhaven wij vooralsnog de streefwaarden zoals eerder vastgesteld.

6.2.3 Meer inwoners met weinig kans op regulier werk hebben een (zo nodig aangepaste) baan

- Door toename van GGZ problematiek bij jongeren zetten wij in op samenwerking met GGZ- en onderwijspartners en deskundigheidsbevordering van professionals.
- Vanuit de visie op Werk en inkomen gaan wij in 2024 aan de slag met de beoogde transformatie. Dat wil zeggen dat wij inwoners zo snel mogelijk naar werk of participatie begeleiden, waarbij wij werk zien als een voorliggende voorziening voor inkomen, dagbesteding of zorg (Werk Eerst). Ook optimaliseren wij de ketensamenwerking om ons reïntegratie-instrumentarium effectiever in te zetten en gaat onze aandacht uit naar het ontwikkelen van arbeidspotentieel van onze inwoners.

- Het nieuwe strategische plan van SWB Midden Twente, met daarin de koers en ambities voor de komende jaren, blijft van ons als gemeente vragen dat wij inzicht hebben in onze doelgroep. Evenals een visie, keuze en intensieve samenwerking op het gebied van in- en uitstroom.
- Wij optimaliseren in samenwerking de keten UWV-Uitvoeringsorganisatie-SWB-Werkplein om ons re-integratie-instrumentarium effectiever in te zetten en betere matches naar werk te kunnen maken.

Met betrekking tot de indicatoren: Naar aanleiding van recente metingen stellen wij het percentage bijstands-gerechtigden dat in een jaar is uitgestroomd naar betaald werk als deel van het totale aantal bijstands-gerechtigden aan het eind van dat jaar, naar beneden bij. Ons bijstandsbestand bestaat namelijk voor een steeds groter deel uit inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Wij streven er wel naar dit weer langzaam te laten oplopen en zetten daar vanuit de transformatie ook op in.

Het percentage re-integratietrajecten dat tot uitstroom naar betaald werk (deeltijd of voltijd) heeft geleid als deel van het totale aantal re-integratietrajecten, laten wij vooralsnog ongemoeid. Wij hebben op dit moment onvoldoende zicht op deze gegevens.

6.2.4 Meer inwoners weten de algemene voorzieningen te vinden

- Wij onderzoeken in 2024 de inrichting van stedelijke teams in het onderwijs voor integrale ondersteuning aan de oudere jeugd (en hun omgeving). Deze sluiten het beste aan bij de leefwereld en ontwikkelingsfase van de jongere, voor wie de wijk niet langer het 'speelveld' is.
- Wij investeren in een sociale basis infrastructuur, zodat mensen laagdrempeling kunnen werken aan gezondheid in hun wijk. Daarbij is het van essentieel belang dat het netwerk rond inwoners goed samenwerkt, zowel formeel als informeel. Dit stimuleren wij door het inrichten en uitbreiden van leernetwerken, waarin expliciet plaats is voor de inwoners en hun leefwereld.
- In 2024 leggen wij meer nadruk op het creëren van mogelijkheden tot ontmoeting in de wijken (zowel online als offline). Waarbij wij gericht aandacht hebben voor plekken waar inwoners te vinden zijn (natuurlijke vindplekken).
- Wij zetten onder andere verder in op een uitbreiding van activiteiten en doelgroepen in de Wijkhuizen. Waarbij wij de effecten van de Wijkhuizen (in relatie tot de gewenste transformatie) en de aansluiting ervan in de wijken monitoren. Ook met het oog op de verwerving van zorg- en welzijnsdiensten per 2025. Wij kijken daarbij hoe de voorliggende GGZ-voorziening "Bij Mozart" kan aansluiten bij de Wijkhuizen.
- Ook investeren wij in de openstelling van de wijkcentra en Wijkhuizen (in het weekend en in de avonden). Daardoor ontstaan zowel voor de inwoners als partners meer mogelijkheden elkaar te ontmoeten, activiteiten te organiseren en ondersteuning te bieden.
- Door het wijkcentrum Slangenbeek toekomstbestendig te verbouwen (24-NB-6.2) kunnen wij in die wijk ontmoeten en activiteiten op het gebied van sport, cultuur en welzijn met elkaar verbinden. Daarmee kunnen wij ook de basisondersteuning beter (in geschikte ruimtes) organiseren. Om die reden voeren wij ook een haalbaarheidsonderzoek uit naar vervanging van de school en sportzaal in Beckum door een Multi Functionele Accommodatie (MFA) (24-NB-6.10).
- In het verstevigen van de sociale basis past het ondersteunen van bewonersinitiatieven zoals het organiseren van activiteiten door inwoners. De gemeente Hengelo faciliteert bewonersinitiatieven en andere maatschappelijke initiatieven. Een van de initiatieven komt van inwoners bij woon-zorglocatie De Windhoek (24-NB-6.7).
- Op wijkniveau bouwen wij in 2024 aan een meer kleinschalig en fijnmazig beeld van wat voorhanden is aan informatie, diensten en activiteiten in de wijken/ buurten. Zie 24-NB-6.5.
- Wij gaan gemeentelijke medewerker met klantcontacten in 2024 gericht bijscholen op het herkennen van inwoners met zorgwekkend of afwijkend psychisch gedrag. Om zo goed mogelijk te kunnen inschatten welke ondersteuning zij nodig hebben.
- Vanuit het Actieplan Toegankelijkheid start de gemeente Hengelo in 2024 met een nulmeting openbare ruimte; hoe toegankelijk is de openbare ruimte? Deze zal zich toespitsen op de binnenstad van Hengelo. Zie 24-NB-6.9.

Met betrekking tot de indicator: Door uitvoering van het transformatieplan verwachten wij dat deze percentages zullen oplopen. Voorwaarde is wel dat voorzieningen uiteindelijk betaalbaar en toegankelijk blijven.

Vanuit het transformatieplan bouwen wij aan de stuurinformatie om de gewenste beweging van de transformatie in beeld te brengen. Wij verwachten van daaruit dat wij in de loop van 2024 een of meerdere indicatoren zullen toevoegen aan deze beleidsdoelstelling.

6.2.5 Minder inwoners zijn aangewezen op maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd bij het oplossen van problemen in hun leefsituatie

- In 2024 geeft de gemeente Hengelo invulling aan het Toekomstscenario jeugd en gezinsbescherming ter verbetering en vereenvoudiging van de jeugdbeschermingsketen (24-NB-6.2). Dit doen wij regionaal en samen met de partners in de keten.
- Wij evalueren het effect van de inzet van Powerful Ageing bij inwoners, die vanwege een fysieke belemmering een Wmo voorziening aanvragen, en passen dit waar nodig aan. Dit is een methodiek van reablement waarin samen met de inwoner gewerkt wordt aan herstel van zijn of haar leven en zelfredzaamheid (en tegen eenzaamheid). Wij zijn hiermee gestart in het kader van de transformatie.
- Vanaf 2024 starten de nieuwe contracten met aanbieders Huishoudelijke ondersteuning. Daarmee stappen wij over van resultaatgerichte financiering naar p x q financiering. Hiermee voldoen wij aan de juridische voorwaarden zoals gesteld door de Centrale Raad van Beroep. Ook biedt het meer mogelijkheden om aan te sluiten bij inzet van reablement.
- Wij zullen in 2024 nieuwe afspraken maken met aanbieders van zorg- en welzijnsdiensten per 1 januari 2025. Regionaal (voor de meeste vormen van jeugdhulp) en lokaal (voor de meeste vormen van maatschappelijke ondersteuning en reïntegratie). Wij werken daarbij toe naar minder aanbieders, een gedeelde verantwoordelijkheid op de kosten en het onderzoeken en toetsen van aanbieders aan de voorkant van het inkoopproces (om zorgfraude tegen te gaan).
Een deel van de voorzieningen zullen dan niet langer onder de maatwerkvoorzieningen vallen.
- Wij geven uitvoering aan de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (WAMS) die in 2024 in werking treedt. Deze wet verankert de coördinerende taak van het college van B en W als het gaat om hulp aan kwetsbare mensen.
- In 2024 zet de gemeente Hengelo sterk in op het realiseren van huisvesting voor kwetsbare inwoners (statushouders, ouderen, jongvolwassenen, inwoners met GGZ of LVB problematiek etc.). Wij zien een toename van inwoners met meervoudige en complexe problematiek en in de toekomst minder beschikbare plekken in de 24-uurs zorg. Daarom onderzoeken wij met onze partners hoe ondersteuning bij complexe problematiek innovatief in de wijken georganiseerd kan worden.
De huidige opgaven uit de notitie 'wonen en zorg in Hengelo 2019-2025' herijken wij naar aanleiding van bovenstaande ontwikkelingen. En wij vertalen de huidige regionale opgaven door naar lokaal.
- Vanuit het nationaal actieplan dakloosheid "Eerst een thuis" maken wij in 2024 regionaal (met centrumgemeente Enschede) een plan van aanpak met inzet van ervaringsdeskundigheid. Lokaal sturen wij op betere signalering van (dreigende) dakloosheid in de wijken.

Met betrekking tot de indicator: Deze percentages zullen lager uitvallen als gevolg van uitvoering van het transformatieplan. Ook hier verwachten wij dat de nieuwe stuurinformatie zal leiden tot een toevoeging van een of meerdere indicatoren. Ook verwachten wij dat de ontwikkeling van de basisondersteuning leidt tot extra of aangepaste beleidsdoelstellingen.

6.2.6 Inwoners zijn tevreden over de re-integratievoorzieningen en maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd van de gemeente

- Vanuit het transformatieplan zetten wij positieve gedragsbeïnvloeding in om inwoners en partners die voornemens zijn een dienst of product van de gemeente af te nemen, een afweging te laten maken. Hebben ze het product of dienst daadwerkelijk nodig? Of zijn er ook andere, oplossingen mogelijk zijn. Een groter bewustzijn helpt ook bij het accepteren van besluiten om minder, andere of geen dienstverlening in te zetten.
- Om de effecten van de veranderingen binnen het sociaal domein (transformatieplan) op onze inwoners goed te monitoren, gaan wij de tevredenheid van de inwoners over de voorzieningen eenduidiger en intensiever meten.

Met betrekking tot de indicatoren: Wij realiseren ons dat de keuzes die wij in het transformatieplan maken onze inwoners raken. Hoewel wij oog houden voor de menselijke maat, aandacht hebben voor een warme overdracht van inwoners die nu ondersteuning ontvangen en maatwerkondersteuning behouden voor kwetsbare inwoner, zullen zij de veranderingen zeker merken. De ondersteuning valt niet weg, maar wordt waarschijnlijk wel anders. Dit kan gevolgen hebben voor de tevredenheid. Daarom handhaven wij de eerder gestelde streefwaarden.

Wat blijven we doen?

In deze paragraaf beschrijven wij ook de activiteiten die (in het kader van de transformatie) in gang zijn gezet en die wij in 2024 voortzetten en/of doorontwikkelen.

Ondersteuning jeugd en kwetsbare gezinnen

- Wij ontwikkelen het preventieteam jeugd verder door. Daarin werken de Schoolzorgondersteuners (SZO), Praktijkondersteuners huisartsen jeugd (POH-jeugd) en Sociaal activeringsmakelaar (SAM) samen. Centraal daarbij staan de uitgangspunten van ons transformatieplan. Zie 23-FP-6.3.
- Wij zetten de pilot Jeugdhulpteams (JHT) op school voort tot en met juli 2025 en ontwikkelen het samen verder met het onderwijs en de jeugdhulppartners. Daarbij versterken wij de sociale basis en/of de zelfredzaamheid van leerlingen en gezinnen. Zie 23-FP-6.2.
- De gemeente Hengelo blijft werken met Toekomstplannen voor jongvolwassenen (vanaf 16 jaar). Wij gaan dit uitbreiden en verder implementeren met onze partners. Om de instroom in wonen en verblijf te voorkomen.
- Wij evalueren de gerealiseerde woonvoorzieningen voor jongvolwassenen aan de Korenbloemstraat en Sportlaan Driene en onderzoeken of het huidige aanbod toereikend is voor deze doelgroep en welke alternatieven nodig zijn.
- Wij organiseren en faciliteren meerdere acties en activiteiten met onze subsidiepartners om jongeren in een vroegtijdig stadium te kunnen helpen. Denk daarbij aan de (groeps)bijeenkomsten en trainingen vanuit de GGZ voor voor kinderen van ouders met psychiatrische problematiek (KOPP) en jongeren met depressieve klachten (GRIP op je DIP). Of aan het spreekuur van samenwerkende partijen op het C.T. Stork-college.
- Wij indiceren voor de inzet van jeugdhulp en voeren regie waar nodig. Daarbij blijven wij, op basis van verschillende analyse(s) op de informatie uit ons dashboard, gericht sturen op eerdere en betere uitstroom en afschaling uit de geïndiceerde jeugdhulp.
- Wij kopen in en subsidiëren jeugdhulp (vrijwillig en gedwongen), lokaal, regionaal en bovenregionaal.
- Wij voeren lokaal contractmanagement uit en ondersteunen de regionale contractmanagers.
- Wij blijven complexe gezinnen ondersteunen, via onze wrap-aroundcare aanpak.
- Wij werken aan een aantal (boven)regionale opgaven in de jeugdhulp, zoals onder andere de af- en ombouw van residentiële voorzieningen, zoals de Jeugdzorg+ en de drie milieuvoorzieningen (voorziening dat verblijf, behandeling en school/ werk combineert) en aan de aanpak van de wachtlijstproblematiek.

Wmo, zorg en welzijn

- De gemeente Hengelo blijft vrijwilligers en mantelzorgers ondersteunen.
- Wij vragen aandacht voor signaleren van eenzaamheid (bij professionals in zorg en welzijn, vrijwilligers en inwoners maar ook bij bedrijven en winkeliers) en gebruiken (social) media om te werken aan bewustwording daarover.
- Wij subsidiëren organisaties, om ervoor te zorgen dat onze inwoners dicht bij huis op een laagdrempelige manier kunnen aankloppen voor diverse vormen van ondersteuning, ontmoeting en het organiseren van activiteiten. Wij sluiten zoveel mogelijk aan bij het gewone leven.
- Wij indiceren voor de inzet van Wmo-ondersteuning en voeren regie waar nodig. Daarbij blijven wij gerichte sturen op het beperken van de instroom en op een eerdere en betere uitstroom.
- Wij kopen in en subsidiëren Wmo-ondersteuning (en hulpmiddelen), lokaal en regionaal. Vanaf 2025 zal dit veranderen.
- Daarbij blijven wij lokaal en regionaal investeren in onderzoek en toetsing van aanbieders om zorgfraude tegen te gaan. Vanaf 2024 doen wij dit met het Kwaliteits en integriteitsinstrument Twente (KIT). Waar mogelijk zetten wij in op het daadwerkelijk terugvorderen van niet of verkeerd besteedde zorgmiddelen.
- Wij voeren lokaal contractmanagement uit en ondersteunen de regionale contractmanagers.
- Wij blijven vervoersoplossing bieden in de regio wanneer gebruik openbaar vervoer niet meer kan; het gaat daarbij om incidenteel vervoer (voormalige Regiotaxi) en structureel vervoer (van en naar dagbesteding, jeugdwetvervoer en leerlingenvervoer). Ook stimuleren wij onze inwoners gebruik te maken van diensten zoals Reismaatje, Voor Elkaar Pas (VEP), Noaberhopper, ANWB automaatje, etc.
- In samenwerking met onze partners blijven wij inzetten op voldoende, geschikte en betaalbare huisvesting voor kwetsbare inwoners en zorgen daarbij voor de benodigde zorg en ondersteuning (uitvoering 'wonen en

zorg in Hengelo 2019-2025'). Daarbij spelen we ook in op de eisen die aan gemeenten in het kader van de Wet Versterken Regie op de Volkshuisvesting zullen gaan gelden.

- Met het oog op de decentralisatie van het beschermd wonen (waarvan de ingangsdatum vooralsnog niet zeker is) blijven wij ons inzetten om de instroom in beschermd wonen te voorkomen en meer in te zetten op nieuwe woonoplossingen (in wijken) voor de doorstroom en uitstroom van cliënten.
- Wij blijven lokaal en regionaal inzetten op een sluitende aanpak voor mensen met zorgwekkend gedrag, samen met onze ketenpartners. En op de regionale streettriage, waarbij wij in 2024 gaan onderzoeken of en hoe wij dit kunnen uitbreiden (qua ureninzet).

Werk, inkomen en schuldhulpverlening

- De gemeente Hengelo kent verschillende regelingen om gezinnen en mensen in armoede te ondersteunen, waaronder het kindpakket. Wij blijven ons inzetten om deze regelingen goed onder de aandacht te brengen, zodat de doelgroep er ook maximaal gebruik van kan maken.
- Aanbieden van de collectieve zorgverzekering voor inwoners met een laag inkomen.
- Schuldhulpverlening blijft voor iedere inwoner van de gemeente Hengelo laagdrempelig en toegankelijk met BudgetAlert als de toegang tot schuldhulpverlening. Daarbij blijven wij inzetten op vroegsignalering.
- Wij blijven ons inzetten om meer grip te krijgen op de kwaliteit en kosten van beschermingsbewind.
- Wij ondersteunen de gedupeerden van de kinderopvangtoeslagaffaire.
- Wij blijven samenwerken binnen het Werkplein Midden Twente als onderdeel van het Werkplein Twente, om mensen uit verschillende bestanden (deels) aan het werk te helpen. Ook bij een aanvraag voor een Wmo-voorziening of jeugdhulp gaan wij kijken naar mogelijk arbeidspotentieel.
- Wij blijven bijstand verstrekken aan inwoners van Hengelo die niet over voldoende middelen beschikken om in de noodzakelijke algemene kosten van het bestaan te kunnen voorzien.
- Wij continueren de samenwerking met de gemeenten Borne en Haaksbergen binnen de Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen.
- Wij kopen workshops, participatietrajecten en re-integratietrajecten in voor bijstandsgerechtigden en voeren die uit.
- Wij adviseren en faciliteren starters en zzp-ers via het ROZ, inclusief schuldhulpverlening.

Werken aan een inclusieve samenleving

- Wij bieden opvang en ondersteuning aan Oekraïners.
- Wij voeren regie op inburgering. Wij zorgen dat inburgeringsplichtigen (asielmigranten en gezinsmigranten) een plek binnen onze samenleving vinden; het liefst via werk. Dat doen wij door onder andere een brede intake, duale leerroutes en ondersteuning richting zelfredzaamheid en begeleiding gedurende het hele inburgeringstraject.
- Wij blijven uitvoering geven aan het Actieplan Toegankelijkheid. Daarbij komt het accent meer te liggen op werken aan bewustwording. Onder andere door aanwezigheid van de gehandicaptenraad in de bibliotheek waarmee wij toegankelijkheid naar de inwoners brengen en zij informatie en advies kunnen halen.
- Wij blijven zichtbaar aandacht besteden aan de positie van Lhbt+ personen en werken actief mee aan de Coming Out Dag op 11 oktober.
- Door op een wijkgerichte manier te investeren en samen te werken met inwoners en ondernemers, kunnen wij ontwikkelingen beter laten aanluiten op de leefwereld van onze inwoners. Zie 24-NB-6.3 en 24-NB-6.4.

Wat mag het kosten?

Taakveld	Saldo rekening 2022	Saldo begroting 2023	Lasten begroting 2024	Baten begroting 2024	Saldo begroting 2024	Vershil 2024 - 2023
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-8.080	-5.294	16.440	1.110	-15.330	-10.036
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-6.432	-9.147	10.261	-	-10.261	-1.115
6.3 Inkomensregelingen	-20.423	-14.512	59.494	45.563	-13.931	581
6.4 WSW en beschut werk	-12.651	-13.084	12.666	-	-12.666	418
6.5 Arbeidsparticipatie	-5.761	-6.824	7.442	552	-6.890	-65
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.177	-3.538	3.730	18	-3.712	-174
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-22.983	-	-	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-26.080	-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	760	-	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-3.887	-	-	-	-	-
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	-	-10.379	12.495	1.052	-11.443	-1.064
6.71B Begeleiding (WMO)	-	-9.789	12.278	-	-12.278	-2.489
6.71C Dagbesteding (WMO)	-	-2.593	2.849	-	-2.849	-256
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-835	964	5	-959	-124
6.72A Jeugdhulp begeleiding	-	-3.355	3.825	-	-3.825	-470
6.72B Jeugdhulp behandeling	-	-5.133	5.798	-	-5.798	-665
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	-	-3.070	3.267	-	-3.267	-197
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	-1.081	1.491	325	-1.167	-86
6.73A Pleegzorg	-	-2.093	2.177	-	-2.177	-84
6.73B Gezinsgericht	-	-1.450	1.696	-	-1.696	-246
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	-	-4.425	4.924	-	-4.924	-500
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	-6.598	6.892	-	-6.892	-295
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	-1.342	1.439	-	-1.439	-97
6.74C Gesloten plaatsing	-	-870	943	-	-943	-73
6.81A Beschermd wonen (WMO)	-	850	-	850	850	-
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	-1.047	1.199	-	-1.199	-152
6.82A Jeugdbescherming	-	-2.480	2.590	-	-2.590	-110
6.82B Jeugdreclassering	-	-365	390	-	-390	-25
Totaal 6 Sociaal domein	-107.714	-108.455	175.254	49.476	-125.778	-17.323

Taakveld	Saldo begroting 2024	Saldo begroting 2025	Saldo begroting 2026	Saldo begroting 2027
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-15.330	-13.512	-13.567	-13.520
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-10.261	-9.754	-9.712	-9.373
6.3 Inkomensregelingen	-13.931	-13.803	-13.709	-13.707
6.4 WSW en beschut werk	-12.666	-12.150	-11.532	-10.737
6.5 Arbeidsparticipatie	-6.890	-6.833	-6.706	-6.661
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-3.712	-3.750	-3.791	-3.789
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	-11.443	-11.482	-11.520	-11.519
6.71B Begeleiding (WMO)	-12.278	-12.374	-12.467	-12.471
6.71C Dagbesteding (WMO)	-2.849	-2.901	-2.953	-2.952
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-959	692	5.114	5.107
6.72A Jeugdhulp begeleiding	-3.825	-3.857	-3.912	-3.912
6.72B Jeugdhulp behandeling	-5.798	-5.816	-5.969	-5.969
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	-3.267	-3.339	-3.390	-3.390
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	-1.167	746	1.227	1.237
6.73A Pleegzorg	-2.177	-2.195	-2.214	-2.214
6.73B Gezinsgericht	-1.696	-1.701	-1.706	-1.706
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	-4.924	-4.982	-4.989	-4.989
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-6.892	-6.967	-7.153	-7.153
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-1.439	-1.442	-1.569	-1.569
6.74C Gesloten plaatsing	-943	-956	-968	-968
6.81A Beschermd wonen (WMO)	850	-	-	-
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-1.199	-1.295	-1.393	-1.393
6.82A Jeugdbescherming	-2.590	-2.617	-2.644	-2.644
6.82B Jeugdreclassering	-390	-390	-390	-390
Totaal 6 Sociaal domein	-125.778	-120.679	-115.913	-114.683

Financiële toelichting

Wijziging Iv3 en de invloed hiervan op de presentatie van bovenstaande financiële tabellen

Informatie voor Derden (Iv3) is een informatiesysteem waarin staat welke financiële informatie gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen moeten verstrekken. De afnemers van deze financiële informatie zijn onder meer de financiële toezichthouder, de Europese Unie, het ministerie van BZK en het CBS.

De Iv3 uitvraag op het gebied van o.a. Wmo, jeugd en schuldhulpverlening was tot 2022 vrij grofmazig, waardoor vergelijk en trends moeilijker te duiden waren. In 2023 is, op verzoek van diverse ministeries, meer detail aangebracht in deze indeling waarbij de taakvelden uit bovenstaande tabel zijn aangepast. Deze aanpassing betreft alleen een technische aanpassing, die in Hengelo in de 1e verzamelwijziging op de Beleidsbegroting 2023-2026 is doorgevoerd. Hierdoor zijn de cijfers uit de kolom saldo rekening 2022 niet één op één vergelijkbaar met de kolommen saldo begroting 2023 en verder.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (€ 10.036.000 nadeel)

- Voor de noodopvang van vluchtelingen maken wij noodzakelijke kosten die door het Rijk met diverse regelingen worden vergoed. Deze vergoedingen besteden wij onder andere aan opvanglocaties, leefgeld en onderwijs. In 2023 verwachten wij vooralsnog meer te ontvangen (€ 18 miljoen) dan uit te gaan geven (€ 11 miljoen). Bij de Zomernota (23-FP-6.7) hebben wij daarom voorgesteld het voorlopige saldo 2023 (€ 7 miljoen) toe te voegen aan de Reserve Vluchtelingen. Daarnaast ramen wij ook voor 2024 vast een eerste onttrekking van € 1,5 miljoen. Dit betreft nadrukkelijk een eerste onttrekking vanwege het moeilijk voorspelbare karakter van deze geldstromen. Wij monitoren deze geldstromen actief en stellen bij wanneer nodig. Ten opzichte van de begroting 2023 betekent dit voor 2024 in programma 6 een incidenteel nadeel van € 8,5 miljoen. (De reserve mutaties lopen via programma 9 en daar leidt bovenstaand tot een voordeel van € 8,5 miljoen.)
- Op de wijkwelzijnsvoorzieningen zien wij een nadelig verschil van € 476.000 dat ontstaat door een aantal initiatieven in de Zomernota. Het (mogelijk) realiseren van een MFA in Beckum (24-NB-6.10), het faciliteren van het inwonersinitiatief De Windhoek (24-NB-6.7) en de verbouwing van wijkcentrum Slangenbeek (24-NB-6.8).
- Voor de jaren 2024 tot en met 2026 is ingezet op strategische adviescapaciteit binnen het sociaal domein om toekomstbestendig te kunnen blijven adviseren op de opgaven die op ons afkomen. De inzet van de adviseur maatschappelijk vastgoed ad. € 100.000 (24-NB-6.4) komt vooralsnog terecht op taakveld 6.1.
- In het kader van Wijkgericht werken/versterken leefbare wijken is in de Zomernota (24-NB-6.5) een incidenteel budget aangevraagd van € 279.000 voor 2024 om o.a. uitvoering te geven aan twee experimenten. Daarnaast is de tijdelijke invulling van 2 stadsdeelregisseurs in de Zomernota omgezet naar structurele invulling (24-NB-6.3), dit leidt tot een nadeel van € 242.000 vanaf 2025.
- In de Zomerbrief 2022–2026 (22-ZB-6.1) hebben wij de budgetten voor kinderopvang sociaal medische indicatie bijgesteld. Het meerjarig perspectief groeit mee met € 50.000 per jaar, vooralsnog tot en met 2027.
- De pilot BSO+ is tot en met 2024 incidenteel bekostigd vanuit de middelen onderwijsachterstandenbeleid. Dit is vanaf 2025 niet meer mogelijk, daarom is via de Zomernota (23-FP-6.1) € 150.000 structureel opgenomen voor de pilot BSO+.
- De middelen vanuit de nieuwe brede spuk voor de uitvoering GALA en Sportakkoord II (23-FP-7.1) zijn budgetneutraal opgenomen in de begroting. Hierin zitten echter ook de middelen voor de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC) die voorheen via de algemene uitkering werden verdeeld. Dit betekent een voordeel van € 380.000 binnen programma 6 vanaf 2025 en eenzelfde nadeel binnen programma 9 (23-FP-9.3).
- Om uitvoering te kunnen geven aan het Actieplan Toegankelijkheid is in de Zomernota voorgesteld de incidentele dekking van personele inzet om te zetten naar structurele middelen (24-NB-6.9).
- Het resterende verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie, rentelasten en het actualiseren van de toerekening van uren (inclusief ontwikkelteam Transformatieplan).

6.2 Wijkteams (€ 1.115.000 nadeel)

- Het preventieteam jeugd is een wezenlijk onderdeel van het Nieuw Hengelo's Model. In de Zomernota (23-FP-6.1) zijn de benodigde structurele investeringen voor o.a. het preventieteam gecorrigeerd. De extra benodigde investering bedraagt € 262.000 structureel. Daarnaast is er sprake van een verschuiving

vanuit taakveld 6.72d naar 6.2, dit betreft het reeds opgenomen investeringsbedrag ad. € 208.000 vanuit het Transformatieplan.

- Voor een gedeelte van het preventieteam is de incidentele dekking omgezet naar structurele dekking (23-FP-6.3), onder andere voor de sociaal activeringsmakelaar (SAM), schoolzorgondersteuning (SZO) en de coördinator van het preventieteam. Dit betekent een uitzetting van € 253.000 in 2024 oplopend tot € 300.000 structureel.
- Voor de uitvoering van de Wmo is tijdelijk en structureel extra formatie benodigd met het oog op tijdige afhandeling en juiste beoordeling van aanvragen voor zorg en ondersteuning (23-FP-6.11). Dit zorgt voor een nadelig effect van € 80.000.
- Voor de jaren 2024 tot en met 2026 is ingezet op strategische adviescapaciteit binnen het sociaal domein om toekomstbestendig te kunnen blijven adviseren op de opgaven die op ons afkomen (24-NB-6.4). Hiervan komt het grootste gedeelte van deze inzet terecht op taakveld 6.2 (€ 339.000).
- In 2024 nemen wij deel aan de pilot Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (24-NB-6.2), hiervoor is incidenteel € 178.000 benodigd.
- Binnen dit taakveld wordt een gedeelte van de bijdrage aan SamenTwente verantwoord. Zoals in de Zomernota (23-FP-9.21) toegelicht is de bijdrage geïndexeerd en hebben ook enkele voordelige herstelmutaties plaatsgevonden. Daardoor ontstaat binnen dit taakveld een voordeel van € 115.000 in 2024 aflopend naar € 45.000 structureel.
- Het resterende verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie en het actualiseren van de toerekening van uren.

6.3 Inkomensregelingen (€ 581.000 voordeel)

- Wij ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering voor de bekostiging van de bijstandsgelateerde uitgaven, het zogenaamde BUIG budget. Zoals wij reeds hebben gemeld in de Zomernota (23-FP-6.4) hebben wij onze baten en lasten bijgesteld maar blijven wij, voor 2024 en verder de nullijn hanteren. Dit betekent per saldo geen bijstelling 2024 t.o.v. 2023. (zie wel risico paragraaf)
- In 2023 hebben wij incidentele budgetten, € 245.000, beschikbaar voor de energietoeslag 2022 die doorliep tot 1 april 2023 en voor de toeslagenaffaire (23-FP-6.14). Voor beide regelingen lopen de werkzaamheden naar verwachting door in 2024, maar is het nog niet bekend welke middelen wij hiervoor gaan ontvangen
- Het ROZ heeft de Tozo regeling voor de gemeente Hengelo en haar opdracht gevende gemeenten uitgevoerd. De begrote meerjarige uitvoeringskosten 2023-2028 zijn geactualiseerd, budgettair neutraal door een onttrekking uit de gevormde Tozo reserve. (23-FP-6.6) Per saldo leidt dit in programma 6 tot een voordeel, en in programma 9 tot een nadeel van € 896.000.
- Op dit taakveld hebben wij incidenteel € 162.000 in 2023 beschikbaar om invulling te geven aan het Jongerenperspectief fonds. (24-NB-6.1)
- Het resterende verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie en toerekening van uren.

6.4 Begeleide participatie (€ 418.000 voordeel)

- De rijksvergoeding (als onderdeel van de gemeentefondsuitkering) welke wij ontvangen voor de uitvoering van de Wsw betalen wij één op één door aan de SWB. Dit betreft een sterk aflopende vergoeding (sterfhuisconstructie)

6.5 Arbeidsparticipatie (€ 65.000 nadeel)

- Het besparingspotentieel W&I vanuit het Transformatieplan is ondergebracht op taakveld 6.5. Zoals aangegeven in de Zomernota hebben wij hier structurele mutaties op doorgevoerd. (23-FP-6.5 en 23-FP-6.9) De resterende oplopende bedragen in het besparingspotentieel W&I zorgen voor verschillen tussen de jaarschijven.
- De aantallen Nieuw Beschut zullen toenemen en daardoor de begeleidingskosten ook. Daarom lopen de begeleidingskosten Nieuw Beschut meerjarig in onze begroting op. Dit leidt in 2024 t.o.v. 2023 tot een nadelig verschil van € 21.000, oplopend naar € 175.000 in 2027.
- In 2024 start de 3e groep inburgeraars en hiervoor zijn de personele lasten en bijbehorende budgetten naar boven bijgesteld. Hier tegenover staat deels een extra inkomst vanuit de bijbehorende SPUK regelingen en ook een extra tegemoetkoming vanuit het Rijk voor de hogere aantallen vanuit de startende groep 2022/2023.

Daarnaast hebben wij in 2023 nog diverse incidentele middelen beschikbaar vanuit de budgetoverheveling 2022 en vanuit de regelingen Rijk. Vooralsnog hebben wij deze middelen in de primitieve begroting 2024 niet en leidt dit tot een voordeel.

- Het resterende verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie en toerekening van uren.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo) (€ 174.000 nadeel)

Het nadeel in 2024 wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie. Meerjarig zien wij hier tegenover een structureel voordeel ontstaan van ca. € 310.000 door de komst van alternatieve vervoersinitiatieven (bijv. ANWB Automaatje). Hierdoor neemt het aantal ritten met de regiotaxi af en daarmee ook de structurele kosten (23-FP-6.11).

6.71A Hulp bij het huishouden (Wmo) (€ 1.064.000 nadeel)

Het nadeel in 2024 wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie. Wij zien daarnaast een stijging in de aantallen cliënten met huishoudelijke ondersteuning (23-FP-6.11).

6.71B Begeleiding (Wmo) (€ 2.489.000 nadeel)

Het nadeel in 2024 wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie en aanpassingen naar aanleiding van de uitkomsten van het regionale onderzoek naar reële tarieven. Wij zien daarnaast een structureel voordeel ontstaan op begeleiding, door het uitvoeren van het beleid waarbij wij goed kijken naar de benodigde zorg en ondersteuning. (23-FP-6.11).

6.71C Dagbesteding (Wmo) (€ 256.000 nadeel)

Het nadeel in 2024 wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie. Wij zien daarnaast een structureel voordeel ontstaan op dagbesteding, door het uitvoeren van het beleid waarbij wij goed kijken naar de benodigde zorg en ondersteuning. Ook wordt meer gebruik gemaakt van voorliggende activiteiten in de Wijkhuizen in plaats van geïndiceerde dagbesteding (23-FP-6.11). Dit als gevolg van de in gang gezette veranderingen binnen het sociaal domein.

6.71D Overige maatwerkarrangementen (Wmo) (€ 124.000 nadeel)

Het nadeel in 2024 op dit taakveld heeft betrekking op verschillende onderdelen:

- Het besparingspotentieel Wmo vanuit het Transformatieplan, hierop hebben structurele mutaties plaatsgevonden door inzet van de benodigde investeringen en de invulling van een deel van de structurele besparingsopdracht (zie 23-FP-6.11). Daarnaast zorgen de oplopende bedragen in het besparingspotentieel Wmo voor verschillen tussen de jaarschijven.
- De meerjarige fluctuaties worden ook veroorzaakt door de wijziging van het abonnementstarief Wmo vanuit de meicirculaire 2023. Op basis hiervan hebben wij de taakstelling abonnementstarief Wmo geactualiseerd (zie 23-FP-9.3)

6.72A t/m 6.74C en 6.82A en B Jeugdhulp (totaal: € 2.848.000 nadeel)

Samengevat zien wij vooral verschuivingen tussen zorgvormen (taakvelden), maar op totaalniveau lijken de kosten voor jeugdhulp zich te stabiliseren. Zie 23-FP-6.12. Er is alleen sprake van uitzetting van de kosten door prijsindexatie en aanpassingen naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek reële tarieven. Dit zorgt voor een nadeel in 2024 ten opzichte van 2023 op de verschillende taakvelden. Op hoofdlijnen geven wij de overige ontwikkelingen binnen de zorgvormen weer:

- Begeleiding: Meerjarig zien wij een voordeel ontstaan doordat de lichtste vorm van begeleiding steeds beperkter wordt gebruikt. Dit komt doordat er een verschuiving is naar voorliggende en preventieve activiteiten.
- Behandeling en beschikbaarheidsvoorzieningen: Wij zien meerjarig een toename van de kosten doordat deze vorm van behandeling vaker wordt ingezet. Dit wordt gedaan om de inzet van een beschikbaarheidsvoorziening te voorkomen of uitstroom uit deze voorziening mogelijk te maken. De zwaarte en complexiteit van de casuïstiek blijft daarnaast nog altijd toenemen, waardoor het aantal zwaardere indicaties ook toeneemt.
- Dagbesteding: Vanaf 2023 zien wij dat er een kleine verschuiving plaatsvindt van maatwerk naar voorliggend. Dit komt doordat er voorliggend meer georganiseerd is aan groepsaanbod (bijvoorbeeld BSO+, doeboerderij en sportaanbod).

- Diagnostiek: Aanbieders vragen steeds vaker om diagnostiek om tot goede besluitvorming te komen met betrekking tot de inzet van de juiste jeugdhulp, dit leidt tot hogere kosten voor diagnostiek.
- Wonen en verblijf: De kosten van gezinsgerichte ondersteuning nemen toe doordat er een verschuiving plaatsvindt van verblijf naar onder meer gezinshuizen. Dit komt doordat er meer focus is komen te liggen op kleinschalig wonen en duurzame voorzieningen. De kleinschaligheid geldt ook voor JeugdzorgPlus (gesloten plaatsing).
- Landelijk transitiearrangement (LTA): Het aantal cliënten LTA is in 2022 gehalveerd, dit betreft hele kostbare zorg per cliënt waarbij wij geen invloed hebben op de instroom.
- Jeugdbescherming- en reclassering: Vanwege de aanpassingen van de caseload bij jeugdbescherming en de cao-ontwikkelingen zijn de tarieven voor jeugdbescherming aanzienlijk gestegen. Daarnaast is in 2023 incidenteel € 85.000 beschikbaar gesteld voor de verdere implementatie van de pilot multidisciplinaire aanpak (MDA++) en om de caseload bij jeugdbeschermers te verlagen (23-FP-6.14).
- Naar aanleiding de uitkomsten van het onderzoek reële tarieven zijn de tarieven voor individuele ondersteuning, gezinshuizen en de weinig voorkomende, hoogspecialistische zorg (WVHS) aangepast.

Naast bovenstaande ontwikkelingen zijn de budgetten die voortkomen uit het Transformatieplan ook opgenomen binnen de taakvelden Jeugd (specifiek: taakveld 6.72d). Dit is enerzijds het incidentele budget voor de uitvoering van het Transformatieplan tot en met 2026. Anderzijds betreft het de structurele besparingen en investeringen/kosten met betrekking tot jeugd. Beiden betreffende fluctuerende bedragen waardoor er verschillen in jaarschijven ontstaan. Tot slot hebben wij in de Zomernota een deel van de benodigde investeringen overgeheveld van taakveld 6.72d naar taakveld 6.2. (zie 23-FP-6.1 en 23-FP-6.2).

6.81A Beschermd wonen (geen afwijking)

In 2024 zijn binnen dit taakveld geen afwijkingen ten opzichte van 2023. De invoering van het woonplaatsbeginsel en het nieuwe objectieve verdeelmodel beschermd wonen is wederom met een jaar uitgesteld. De nieuwe streefdatum is 1 januari 2025. Hierdoor verwachten wij in 2024 nog eenmaal een teruggave van de gemeente Enschede als centrumgemeente (zie 23-FP-9.3).

6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo) (€ 152.000 nadeel)

Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie en toerekening van uren.

Risico's

We zien risico's in demografische en maatschappelijke ontwikkelingen die de invloed van de gemeente op zelfredzaamheid en meedoen van inwoners in de samenleving beperken en het realiseren van onze inhoudelijke en financiële doelstelling in het sociaal domein kunnen belemmeren.

De vraag naar zorg en ondersteuning is aan verandering onderhevig, met het risico op een toename van de vraag:

- We zien een toenemende vergrijzing van de bevolking.
- Mensen blijven langer thuis wonen, met het risico dat de eenzaamheid onder deze groep toeneemt.
- Actuele ontwikkelingen rondom de opvang aan statushouders, Oekraïners en vluchtelingen, waardoor vraag naar zorg en ondersteuning toeneemt.
- Bij een grote groep inwoners zijn de financiële zorgen toegenomen. Dit door stijgende energie, voedsel en huisvestingskosten.
- De complexiteit van de problematiek neemt toe, bijvoorbeeld stapeling van verschillende vraagstukken binnen een huishouden, maar ook zware problematiek.

Verdere individualisering, hoge werkdruk en polarisatie van de maatschappij zorgen ervoor dat het omzien naar elkaar minder wordt. Mantelzorg en vrijwilligerswerk staat onder druk. De vraag is of we in staat zijn om, samen met onze partners, de zorg en (financiële) ondersteuning die nodig is kunnen blijven leveren. De betaalbaarheid en de krapte op de arbeidsmarkt vormen hiervoor een risico. Zijn er nog wel voldoende mensen te vinden die de zorg kunnen leveren? De algehele kwaliteit van zorg, welzijn en voorzieningen voor inwoners staat onder druk.

Vanuit het Rijk merken we een stijgend aantal (tijdelijke) regelingen en toename en wijzigingen van wet en regelgeving. We denken aan regelingen voor energiearmoede, de hervormingsagenda jeugd, maar ook veranderingen in de Wlz die als consequentie kunnen hebben dat we als gemeente relatief meer verantwoordelijkheden krijgen. Dit leidt niet alleen tot druk bij onze uitvoeringsorganisatie (ze moeten hun werk goed blijven uitvoeren terwijl er ook inzet op nieuwe ontwikkelingen wordt gevraagd), maar ook bij onze partners. En de financiële gevolgen kunnen fors zijn. De vraag is of het Rijk naar rato compenseert op in inhoudelijke opgaven.

Vanwege landelijke regelgeving wordt er regionaal onderzoek gedaan naar reële tarieven in de Wmo en jeugdzorg. De tarieven moeten voldoende dekkend zijn. Voor de ambulante ondersteuning hebben wij kunnen inschatten wat dit financieel betekent, voor de verblijfscomponenten Jeugd (nog) niet. Daarnaast speelt het rijksbeleid om 3-milieuvoorzieningen en jeugdzorgplus kleinschaliger te organiseren. Dit kan leiden tot een verhoging van de tarieven en daarmee stijgende kosten voor gemeente Hengelo.

Een meta risico in het sociaal domein is dat alle onzekerheden en de grote opgave verlamvend werken en we geen daadkrachtige besluiten durven te nemen of onvoldoende koersvast handelen. Vanuit Hengelo wordt daarom ingezet op een langjarige transformatie met lef. Door het realiseren van het transformatieplan willen we het sociaal domein toekomstbestendig vormgeven. Een ambitieuze transformatie gaat natuurlijk ook gepaard met risico's. Het kan leiden tot een verschuiving in het zorglandschap. Is er voldoende draagvlak voor de uitvoering van het transformatieplan? Kunnen onze medewerkers en samenwerkende partijen de verandering maken? En hoe betrekken we inwoners in deze overgang, zodat ze niet voor vervelende verrassingen komen te staan? We staan met elkaar voor veel uitdagingen de komende jaren, waar we bewuste keuzes in moeten maken. Dit betekent ook dat we actief aandacht moeten hebben voor de risico's. We maken plannen hoe we deze risico's beheersen.